

ARKIV SÖRMLAND

Verksamhetsberättelse 2023

Ordförande har ordet

Händelserikt år med digitalt bevarande!

Under 2023 har ytterligare steg tagits i digitalt bevarande av arkiv. Enskilda e-arkivet (EEA) har anställt verksamhetschef som tillträdde sin tjänst i augusti. Arkiv Sörmland har sålt arkivportalen till EEA och på så sätt fått ersättning för en del av det arbete som vår personal lagt ned sedan 2016. Nu känns det skönt att konstatera att vi har kommit i gång på riktigt, men det har varit en mödosam väg. I verksamhetsberättelsen finns därför ett ganska stort avsnitt om EEA. Varmt tack till vår personal för det entusiastiska arbete ni gjort!

Den eländiga pandemin fortsätter och det har inte gått spårlöst förbi hos Arkiv Sörmland. Vi får nog lära oss att leva med fortsatta varianter av covid-19 under lång tid framöver. Samarbeten på olika plan och med olika aktörer är viktiga för oss i Arkiv Sörmland. Det finns fog för att säga att det finns ett stort intresse att vi på olika sätt deltar när andra bjuder in. Arkiv Sörmland har ett gott renommé med sin kunniga och erfarna personal. Det är naturligtvis av största vikt också för styrelsen.

Personalens insatser under 2023 framgår mer än väl i verksamhetsberättelsen. Ett år innehåller mycket och jag önskar dig trevlig läsning av allt som gjorts och hänt i Arkiv Sörmland.

Ulla-Britt-Larsson
Ordförande

En nöjd Ulla-Britt Larsson tillsammans med Enskilda e-arkivets ordförande Maths Isacson, som här officiellt undertecknar EEAs övertagande av den av Arkiv Sörmlands framtagna E-arkivportalen i februari 2023. Foto: A. Bergsland.

Organisation

Syfte

Arkiv Sörmland är en ideell förening bildad av representanter från närings- och föreningsliv, enskilda personer och länets kommuner. Arkiv Sörmland ska verka för att vårda och bevara arkiv från hela den enskilda sektorn i Södermanlands län. Detta innefattar arkiv från bland annat föreningar, företag, stiftelser, fonder, press, gårdar, personer och släkter.

Verksamheten omfattar åtgärder för bevarande, vård och registrering av arkiv samt att skapa förvaringsmöjligheter för enskilda arkiv.

Organisationen ska arbeta för att marknadsföra och lyfta fram arkivens innehåll för forskare och allmänhet, utbilda i arkivvårdsfrågor och informera om vikten av ett bevarande av enskilda arkiv då detta inte regleras i lag. Organisationens ska också verka för att inventera och dokumentera nu varande verksamheter inom sitt område.

Förtroendevalda

Efter årsmötet 2023 har följande personer förtroendeuppdrag i Arkiv Sörmland:

Ordförande

Ulla-Britt Larsson, Nyköping

Styrelseledamöter

Anna-Sophia von Celsing, Eskilstuna (vice ordförande)

Kerstin Alksäter, Trosa

Roy Anderzon, Katrineholm

Kaj Eriksson, Nyköping

Karin Henriksson, Oxelösund

Carl Kling Gedda, Nyköping

Birgitta Lundberg, Gnesta

Revisorer

Thim Revision, auktoriserad (ordinarie)

Thim Revision, auktoriserad (ersättare)

Pehr Bengtsson, Åkers Styckebruk (ordinarie)

Sven-Olov Larsson, Eskilstuna (ersättare)

Valberedning

Eva Andersson, Nyköping (sammankallande)

Oskar Nilsson, Nyköping/Eskilstuna

Vakans

Personal

Annika Bergsland, arkivchef

Helena Karlsson, arkivarie

Marie Nilsson, administratör

Lena Grahn, arkivassistent

Cecilia Marksdotter, kommunikatör

Finansiering och ekonomi

Anslag

Sedan budgetåret 1991/92 stöds den länsomfattande arkivverksamheten av anslag från stat och region. Sedan 2012 fördelas det statliga anslaget via Region Sörmland, i enlighet med den regionala kulturplanen. Från Region Sörmland och Statens kulturråd erhåller Arkiv Sörmland också projektmedel för digitalt bevarande sedan 2016.

Medlems- och depositionsavgifter

Arkiv Sörmland har under perioden haft totalt 266 medlemmar och deponenter, däribland företag, föreningar, kommuner och enskilda personer. Under året har nio nya medlemmar kommit till och åtta medlemmar slutat/upphört. Medlemmarna betalar en årlig medlemsavgift baserat på vilken medlemskategori de tillhör.

De (företag) som deponerar sina historiska arkiv hos Arkiv Sörmland betalar depositionsavgift.

Övrig egen finansiering

Arkiv Sörmlands verksamhet finansieras även av andra egna intäkter för exempelvis konsulttjänster (bland annat för EEA, se nedan), mer omfattande forskarservice samt kopiering/skanning av efterfrågade uppgifter ur arkivmaterial.

Resultat- och balansräkning

Ekonomisk sammanställning bifogas i särskild redovisning.

Grundverksamhet

Årsmötet 2023

Arkiv Sörmlands årsmöte ägde rum på Stadsvakten i Nyköping den 30 mars. Kvällen inleddes med firandet av Arkiv Sörmlands tioårsjubileum. Kvällens föredrag stod nyköpingshistorikern Göran Hedin för. Han gav en inlevelsefull inblick i sin källforskning och några av de arkiv han använt för att skriva 300 år av Nyköpings historia. Göran Hedin tilldelades dessutom Årets Arkivpris 2023. Mer om jubileumsfirandet och arkivpriset nedan.

Under årsmötesförhandlingarna omvaldes Ulla-Britt Larsson, Nyköping, till ordförande för Arkiv Sörmland. I valberedningen tackade Kjell Arvidsson, Nyköping, och Berit Hansen, Katrineholm, för sig. Ny i valberedningen blev Oskar Nilsson, Eskilstuna/Nyköping. Sammankallande blev Eva Andersson, Nyköping.

Arbetar i hela länet – kontor och arkivdepå i Eskilstuna

Arkiv Sörmland finns i hela länet. Vi ger råd, stöd och information om arkivvård. Vi utbildar liksom ger praktisk hjälp med ordnings- och förteckningsarbeten i vår arkivdepå med material som inlämnats för att tas omhand eller på plats hos medlemmarna.

Genom en överenskommelse med länets kommuner förvaras föreningshandlingar vid kommunarkiven i Sörmland. På så sätt bibehålls den lokala förankringen och föreningarna har närmare åtkomst till sina handlingar. Arkivmaterial från näringslivet, med nära två hyllkilometer handlingar från bland annat företag, gårdar och press, förvaras i vår arkivdepå. Depån inklusive kontorslokaler och leveransarkiv finns i Arkivhuset i Eskilstuna.

Forskarservice

En del av vår dagliga verksamhet är vikt för forskarservice. Måndag till fredag har Arkiv Sörmland telefontid kl. 13-15 för inkommande forskarförfrågningar. Vi erbjuder även forskarservice via epost liksom möjlighet till inbokade besök.

Forskarbesök tas emot i den låsta forskarsalen i Eskilskällan/Eskilstuna stadsbibliotek där forskare efter förhandsbokning kan få tillgång till arkivmaterial som förvaras hos oss. Under 2023 hade vi strax över hundra forskare på besök, en tydlig ökning jämfört med året innan. Bland de arkiv som det forskades i finns Hällefors bruks arkiv, Petterssons möbelfabriks arkiv, Tidningen Folkets arkiv och Hällby brunns arkiv.

Antalet förfrågningar via telefon och epost var 257, varav 98 var relaterade till de arkiv som deponeras av Volvo CE (Munktells mekaniska verkstad, AB Bolinder-Munktell, Volvo BM med flera). Dessa siffror är relativt jämförbara mot tidigare år, dock med den förändringen att antalet övriga frågor visar en ökning under 2023.

Statistik över förfrågningar och framtagning finns i bilaga 1.

Inkomna arkivleveranser

Totalt inkom 51 arkivleveranser under 2023, en relativt hög siffra som bland annat beror på att flera samlingsleveranser inkommit med mindre, upphörda/fusionerade föreningar som idag kanske ingår i en större förening. Här finns leveranser från exempelvis Unga Örnar Stallarholmen, Södra Vi Dikningsföretag, Västermo CKF (Centerns kvinnoförbund), Nyköpings kvinnliga gymnastikklubb, Rotary Club Vingåker och Familjen Andersson-Gustafsson i Lerbo socken.

Förteckningsarbete och utleveranser

Under 2023 förtecknades totalt 28 arkivleveranser. Bland dessa kan nämnas handlingar från Afasiföreningen Eskilstuna, Södermanlands blåbandsförening och

Strängnäs folkdansgille. Bland de större arkivleveranser som slutarkiverades under 2023 finns Länsbildningsförbundet Sörmland och Hyresgästföreningen Södermanland (inklusive lokalföreningar).

Antalet arkivbildare vars färdigförtecknade arkivmaterial utlevererades var 30. Utleveranser gjordes till Eskilstuna stadsarkiv och Katrineholms kommunarkiv. Bland de föreningar vars arkiv på det sättet blev tillgängliga för forskare finns Näshulta hembygdsförening, PRO Floda, Juniorföreningen Vårblomman Valla, Eskilstuna-Strängnäs släktforskarförening, Vänortsföreningen Eskilstuna-Haapsalu och Öja centerpartiavdelning. I vårt mellanarkiv finns färdigförtecknat arkivmaterial även från andra delar av länet men på grund av pågående lokalombyggnader och platsbrist hos kommunarkiven får det materialet dock vänta på utleverans.

Medlemsservice

En viktig del av Arkiv Sörmlands medlemsservice är möjligheten för våra medlemmar att kostnadsfritt delta i våra arkivkurser vår och höst. År 2023 hölls introduktionskurs i arkivvård i maj och oktober. Kurserna ägde rum i Bibliotekshuset i Eskilstuna med visning i Arkivhuset.

Flera medlemsbesök genomfördes. Bland annat besökte vi Länsbildningsförbundet Sörmland i Flen. Bland de deponenter som var på besök hos oss för att bland annat få visning i arkivet finns Hexagon Metrology Nordic AB och Forssjö bruk.

Till medlemmarna har vi vid två tillfällen under året distribuerat medlemsbladet Arket med information om vad som är aktuellt hos oss.

Samverkan

Eskilskällan – arkiv, bibliotek och museer i samverkan

Arkiv Sörmland är sedan länge del av samarbetsorganisationen Eskilskällan för arkiv, bibliotek och museum i Eskilstuna. I Eskilskällans regi deltog vi under 2023 i arbetet inför Arkivens dag på Eskilstuna stadsmuseum och på regelbunden basis i arbetet med Facebook-sidan, där vi bland annat lyfte fram arkivexempel från Lagersberg-Mesta elektriska distributionsförening och Sundbyholms kungsgård. Vi bidrog också med framplockning av arkivmaterial till visningsverksamheten. Arkiv Sörmland var även representerade när Eskilskällans referensgrupp träffades i början av 2023. Under 2023 bidrog Arkiv Sörmland återigen med text- och bildmaterial till tidskriften Eskilskällan. Se vidare nedan där några av aktiviteterna beskrivs ytterligare.

Medverkan Bilder som berättar

Sörmlands museums ambulerande sommarutställningskoncept Bilder som berättar hade 2023 temat "Ung i Sörmland". En av de platser där läns museet arrangerade

utställning i samarbete med lokala kulturarvsaktörer var på Nybron i Eskilstuna. Förutom Sörmlands museum medverkade där Arkiv Sörmland, Gillberga-Lista hembygdsförening och Husby-Rekarne hembygdsförening.

Arkiv Sörmland bidrog bland annat med bilder på fikande ungdomar på Konsums café 1932, filarlärningar från C O Öbergs & Co 1888 och basketspelande skolorngdom 2020.

Länsbildningsförbundet Sörmland + Södermanlands hembygdsförbund

Det samarbetet med Länsbildningsförbundet Sörmland och Södermanlands hembygdsförbund som vi återupptog hösten 2022 resulterade i en gemensam monter i samverkan med Region Sörmland under kultureventet Folk & Kultur i februari 2023. Mer om Folk & Kultur finns att läsa nedan.

Inför Kulturarvsforum 2024

Våren 2023 påbörjades planeringsarbetet för Kulturarvsforum 2024, ett samarbete mellan Sörmlands museum, Södermanlands hembygdsförbund och Arkiv Sörmland. Ett heldagsprogram på temat "Upphovsrätt och GDPR" sattes samman. Året kulminerade med utskick av inbjudan som gick ut brett till såväl amatörer som professionella inom kulturarvsområdet. Kulturarvsforum arrangeras den 23 januari 2024 på Sörmlands museum, Nyköping.

Egna medlemskap

Arkiv Sörmland är institutionsmedlem i Näringslivets arkivråd, Svenska arkivförbundet, Föreningen Bergslagsarkiv, Enskilda e-arkivet samt Fremia. Arkivchefen är medlem i Föreningen Sveriges länsarkivarier.

E-arkivering och Enskilda e-arkivet (EEA)

Sedan flera år samarbetar Arkiv Sörmland med Folkrörelsearkivet för Uppsala län och Föreningsarkivet Västernorrland för att utveckla ett e-arkiv för enskild arkivsektor. År 2022 bildades ideella föreningen Enskilda e-arkivet (EEA). De tre länsarkiven är medlemmar i EEA och såväl styrelse som styrgrupp består av representanter från dessa institutioner. EEA har som ändamål att inom enskild arkivsektor på länsnivå fungera som ett utvecklingscentrum för e-arkivering. Stödet till den nya föreningen har hela tiden varit stort både från respektive region och från Statens kulturråd, som alla sett nyttan och betydelsen av det vi vill åstadkomma. Avstämningsmöten tillsammans med regionföreträdare har hållits vid flera tillfällen 2023.

Medlemsarkivens chefer utgör styrgrupp för EEA. De har under 2023 fått ta ett stort ansvar för verksamheten, inte minst innan dess en verksamhetsledare fanns på plats.

Genom regelbundna möten med leverantören ArkivIT har de också ansvarat för förvaltningen av systemen. En extern arkivkonsult har stöttat upp på timbasis.

I styrelsen för EEA representeras Arkiv Sörmland av Ulla-Britt Larsson (vice ordförande), Annika Bergsland (kassör) och Carl Kling Gedda. Övriga förtroendevalda från Arkiv Sörmland var under 2023 Birgitta Lundberg, Kerstin Alksäter och Karin Henriksson.

Styrelsen träffades regelbundet under 2023 för att lägga fast form och riktning för verksamheten. En stor del av mötena har hållits digitalt i och med de geografiska avstånden, men vid ett par tillfällen har styrelsen träffats fysiskt för lunch-till-lunch-konferens. Årets stora utmaning var rekryteringen av en verksamhetsledare för EEA. Arbetet påbörjades 2022 men resulterade då inte i att någon sådan person kunde anställas, vilket understryker svårigheten att få tag i en kunnig e-arkivarie. Inför den nya rekryteringsomgången tog styrelsen därför beslutet att använda en extern rekryteringsfirma som specialiserat sig just på anskaffning av digitalt kunnig arkivpersonal. Resultatet blev att Emil Helén kunde anställas som verksamhetsledare för EEA i augusti 2023.

Uppgifter för nya verksamhetsledaren

Under hösten kunde den nya verksamhetsledaren i samverkan med styrelsen och styrgruppen på allvar inleda arbetet att forma den framtida organisationsstrukturen för EEA. Då rekryteringen hade dragit ut på tiden väntade dessutom flera andra viktiga frågor på att handläggas. Bland dem kan nämnas:

Införande av instanser

Den e-arkivlösning som EEA valt har bestått av en gemensam installation av programmen Archivematica (den digitala arkivdepån) och AtoM (Access to Memory, forskarsalen för de digitala handlingarna). Med tiden har det visat sig att en gemensam installation har sina fördelar men också nackdelar. Det som blev allt tydligare var svårigheten att få överblick över hur mycket utrymme varje institution nyttjar (och därmed ska betala för) i det gemensamma arkivet. En gemensam installation omöjliggör dessutom olikartade upplägg och valmöjligheter för respektive institution, trots delvis skilda behov.

En önskan om en övergång till separata instanser (stuprör) i Archivematica, en för varje institution, växte istället fram. På så sätt skulle varje arkivinstitution få möjlighet att själv sköta sitt eget e-arkiv samtidigt som fördelen med en delad forskarsal skulle bibehållas genom att innehållet görs tillgängligt genom en gemensam AtoM-installation.

Övergången till instanser påbörjades under hösten. Överflyttning av e-arkiverat material från den tidigare gemensamma Archivematica-installationen till de nya instanserna blir en viktig uppgift våren 2024.

E-arkivportalen

I slutet av 2022 tog EEA beslut att överta E-arkivportalen, som Arkiv Sörmland utvecklat för att förenkla för arkivbildare att själva i större utsträckning kunna arkivera sina handlingar i e-arkivet. Genom portalen fick EEA därmed ett specialanpassat verktyg att kunna jobba vidare med och anpassa efter sina behov. Det blev Emil Heléns uppgift att i samarbete med leverantören ArkivIT fortsätta arbetet för att så snart som möjligt kunna börja använda portalen i skarpt läge tillsammans med arkivbildarna.

Medlemsarkivens bidrag

I medlemskapet i EEA ingår att vart och ett av medlemsarkiven också ska bidra med en egen arbetsinsats. Det rör sig om cirka en dags arbete (20 procent) per vecka med e-arkivering kopplat till EEA, i den mån sådana uppgifter finns. Tanken är att arkivinstitutionerna bäst känner sina egna medlemmar (det vill säga de arkivbildare som är tänkta att nyttja e-arkivet) och deras behov liksom att det är de som har den medlemskontakt som behövs för att få e-arkiveringen att fungera så smidigt som möjligt.

Under hösten påbörjades det praktiska e-arkivarbetet hos Arkiv Sörmland genom att en arbetsgrupp tillsättes för uppgiften. Gruppen består av Cecilia Marksdotter och Marie Nilsson med stöd från arkivchef Annika Bergsland. Sedan i september har Cecilia och Marie regelbundet arbetat med e-arkivering, ibland bara de två och ibland digitalt tillsammans med Emil Helén. Till en början har fokus varit att "lära känna" Archivematica/AtoM och E-arkivportalen. Arbetsgruppen har testkört systemen utifrån de handledningar som finns framtagna, ett bra sätt både att lära sig programmen och för att i framtiden själva kunna instruera arkivbildarna. Genom gruppens insatser har handledningarna dessutom bearbetats och bättre anpassats till våra arkivbildares förutsättningar. Nästa steg blir att i början av 2024 göra e-leveranser och flytta över handlingarna från vårt tidigare projekt Ungas Digitala Minnen till Arkiv Sörmlands nya instans i Archivematica. Kurser för medlemmar är också aktuellt.

Utvidgning

Sedan EEA bildades 2022 har intresset för föreningen med dess e-arkivcentrum varit stort med förfrågningar från andra arkivinstitutioner om möjligheten att ansluta. Det har också varit ett önskemål från EEA:s sida, att arbeta för att så snart som möjligt få verksamhetsstrukturen på plats för att därefter kunna släppa in andra arkivinstitutioner som användare av tjänsten.

Något av det sista som skedde under 2023 var att EEA kunde hälsa sin första externa användare Sverigefinländarnas arkiv välkommen. Utvidgningen av verksamheten har därmed inletts.

Arbetet med Region Sörmland

Kulturplanearbete och Samkultur Sörmland

Sedan 2018 ersätter en så kallad aktivitetsplan den tidigare handlingsplanen i kulturplanearbetet. Aktivitetsplanen är kopplad till den fleråriga kulturplanen och gäller för nästkommande år. Den stora delen av länsamverkan kring dessa planer sker inom Samkultur Sörmland där Arkiv Sörmland under 2023 för första gången fanns representerat.

Under året har vi också bidragit med underlag och återkoppling i planarbetet liksom rapporterat genom Kulturdatabasen.

Uppföljning och avstämning

Vid ett par tillfällen under året hade arkivchefen uppföljningsmöten med regionens Mikael Palo, verksamhetsområdeschef för kulturen i Region Sörmland. I augusti träffade vårt arbetsutskott honom och Ulla Grip, då ny ordförande för regionens nämnd för kultur, utbildning och friluftsverksamhet, vid ett möte med visning hos oss i Arkivhuset.

Annat arbete inom regionen

På tjänstemannanivå har Arkiv Sörmland goda kontakter med andra av regionens verksamheter. Under 2023 träffade exempelvis arkivchefen vid flera tillfällen Sörmländska kulturtillgångar, ett projekt inom regionen för att stötta upp och underlätta samverkan med kulturlivet i länet. Inte minst inför Folk & Kultur var kontakterna många då de ansvarade för regionens monter som vi var med och bemannade.

Också med Sörmlands museum hade Arkiv Sörmland kontinuerlig kontakt på olika nivåer, dels cheferna emellan, dels genom vår medverkan i 2023 års upplaga av Sörmlands museums utomhusutställning Bilder som berättar på Nybron i Eskilstuna.

Utåtriktad verksamhet

Folk & Kultur

Den 8-11 februari 2023 arrangerades det nationella kultureventet Folk & Kultur i Eskilstuna. Arkiv Sörmland tillsammans med Länsbildningsförbundet Sörmland och Södermanlands hembygdsförbund fick då möjlighet att bemanna en del av Region Sörmlands monter. Temat för vår medverkan var "Kriser då och nu". Besökarna bjöds

bland annat på tombola med visdomsord, cikoriakaffe och kassetinspelning om granbarkborren. Tillsammans med våra samarbetspartners var Arkiv Sörmlands personal på plats och bemannade montern under de fyra dagar som evenemanget pågick.

I samband med Folk & Kultur bjöd Riksarkivet in till ett seminarium för regionernas kulturchefer. Arkiv Sörmland var medarrangör och deltog också i själva seminariet tillsammans med bland annat riksarkivarie Karin Åström Iko.

Digitala kanaler

Vår Facebook-sida uppdateras regelbundet en gång i veckan. Här ger vi en inblick i det som händer inom verksamheten liksom visar exempel ur arkiven. Facebook är vår mest använda kanal för kommunikation, dock inte sällan med hänvisning till vår webbplats för mer information.

Frågan om att eventuellt även starta upp ett Instagram-konto kopplat till Arkiv Sörmlands Facebook ventilerades vid några tillfällen under året. En tanke med en sådan satsning skulle vara möjligheten att därigenom nå fler och nya användare digitalt.

Storyspot

Ett nytt verktyg som Arkiv Sörmland testade i sin publika verksamhet under 2022 var appen Storyspot. Appen fokuserar på muntligt berättande kopplat till en plats. Vid 2023 års början hade Arkiv Sörmland sju poddavsnitt uppladdade på plattformen. Intentionen var att följa upp med flera under året. År 2023 inleddes med deltagande i ett webinarium, som Storyspot anordnade i januari för dem som använder tjänsten. Relativt snart därefter kom emellertid beskedet att Storyspot skulle stängas under våren för icke-betalande användare. I och med denna förändring valde Arkiv Sörmland att avsluta sitt arbete med Storyspot vid utgången av april 2023 då tjänsten släcktes ned. De "spottar" vi hade hunnit producera fram till dess kommer istället att flyttas över till våra andra digitala plattformar med start under 2024.

Skrifter och föredrag

Arkiv Sörmland bidrog till 2023 års nummer av Eskilskällans tidskrift på temat "I rörelse". Annika Bergsland skrev om Carl Edvard Johanssons (Mått-Johanssons) första resa till Amerika. Genom dagboksanteckningar som finns bevarade i hans personarkiv hos Arkiv Sörmland följer hon honom från barndomshemmet utanför Fellingsbro, via Göteborg och England till New York, dit han anländer för första gången den 25 april 1882 – en resa som lärde honom mycket och som blev en viktig språngbräda för det som komma skulle för hans del.

Vid flera tillfällen under året användes arkivmaterial förvarat hos Arkiv Sörmland som underlag för publika föredrag. Några arkiv som nyttjades på det sättet var förutom

tidningsarkiven även Sponga gårds, Parkenchefen Eric Anderssons och kanalbolagens respektive arkiv. Bland de föredrag som källforskningen resulterade i kan nämnas arkitekt Björn Normans "Eskilstuna Öfvre Kanalbolag" för Eskilskällans Vänner, antikvarie Sanna Nyholts "Slott, gods och gårdar" på biblioteken i Alberga, Torshälla och Kjula samt lokalhistoriker Giselle Emmoths "Den gränslösa globen i Parken" för Eskilstuna Nya Fruntimmersförening och Herr Sekreterare.

Niklas Larssons YouTube-kanal Traktor-Nytt publicerade under 2023 ett par nya filmer med arkivbilder och under-lagsmaterial ur AB Bolinder-Munktells arkiv. Bland annat stod Volvo BMs skogsmaskin Lisa i fokus.

Besök, utställningar och visningar

Arkiv Sörmland deltog i firandet av Arkivens dag andra lördagen i november. I samarbete med Katrineholms arbetarkiv och Katrineholms kommunarkiv arrangerade vi utställning och öppet hus i Kulturhuset Ängeln i Katrineholm den 11 november. Arkivutställningen återknöt till det nationella temat "Färg & Form". Vi visade fanor och valaffischer från arbetarrörelsen liksom glimtar från Katrineholms 1930- och 40-tal ur lokaltidningar och föreningsarkiv. Utställningen bemannades av personer från Katrineholms arbetarkiv och Arkiv Sörmland.

Till Eskilskällans Arkivens dag-firande bidrog Arkiv Sörmland med material till en utställningsmonter på temat "I rörelse" på Eskilstuna stadsmuseum. Arkivmaterialet kommer att återanvändas i den stora montern i Eskilskällan i början av 2024. Arkiv Sörmland medverkade också i flera arkivvisningar för bland annat släktforskare i Eskilskällans regi.

I början av februari fick Arkiv Sörmland besök av Svenska Arkivförbundets verksamhetsledare Amanda Westerlund. Hon visades runt i våra lokaler och fick en presentation av verksamheten under samtal med arkivchefen. Även våra kollegor på Regionarkivet Sörmland (Journal- och arkivservice) var hos oss på studiebesök.

I september var Jernkontorets bergshistoriska utskotts nya arkivkommitté på besök. Vi inledde med en översiktlig introduktion om Arkiv Sörmland och om de bruksarkiv som vi förvarar. Vår vice ordförande Anna-Sophia von Celsing gav därefter en fördjupad presentation av en del av det arkivmaterial med anknytning till Hellefors bruk och Celsingas familjearkivet som hon och Ragnar Boman använder i sin kommande bok om brukspatron Lars Gustaf von Celsing.

Arkivpedagogik

Under 2023 publicerade Arkiv Sörmland en ny arkivpedagogisk lektion på vår webbplats, den femte i ordningen. Temat var "Landsbygden". Kommunikatör Cecilia Marksdotter utgick här från arkivmaterial från Biby gård. Bland handlingarna som

använts till lektionsunderlaget finns arbetsjournaler, brev och produktionsuppgifter från gården.

Flera skolvisningar i samarbete med Eskilskällan ägde rum under 2023. De mest efterfrågade handlingarna i samband med dessa visningar var tidningsmaterial från olika tider och register över minderåriga arbetare. För att utveckla det pedagogiska arbetet har personalen även deltagit i aktiviteter arrangerade av det nationella Arkivpedagogiskt forum. Mötet i februari 2023 hade rubriken "Hur vi gör oss begripliga" och innehöll förutom diskussion kollegor emellan också föredrag bland annat om skolprogram för mellanstadiet och användning av historiska källor i undervisningen.

Kommunfokus

Våren 2023 var vi framme vid det nionde och sista stoppet för kommunfokusarbetet: Strängnäs. Arbetet inleddes i januari med en träff med Strängnäs kommunarkiv där vi pratade om arbetet med föreningsarkiv från kommunen. Vi informerades då om en pågående ombyggnad av arkivlokalerna i Strängnäs, vilken medförde att någon utleverans av förtecknade föreningsarkiv dit inte kunde bli aktuell under året.

Under kommunfokusarbetet arrangerade vi även en "kom-och-prata-arkiv-med-oss-träff" på Kulturhuset Multeum i Strängnäs den 20 april. Hit bjöd vi in föreningarna i Strängnäs genom föreningsregistret på kommunens webbplats. Inför arrangemanget affischerade vi också i den digitala Evenemangsguiden, på Multeum liksom via deras digitala kanaler. Under arrangemanget hade vi ett bord bredvid caféet på Multeum där vi stod och delade ut informationsmaterial liksom berättade om hur vi kan hjälpa föreningar som vill bevara sina arkiv. Intresset var stort. Många av dem som kom hade sett vårt utskick och var genuint intresserade av det vi kunde tipsa om gällande hanteringen av deras arkiv.

Digitisering

Att digitisera, det vill säga att omvandla analoga pappershandlingar till digitala filer genom exempelvis skanning, är en arbetsuppgift som funnits med i vår verksamhet under många år. År 2022 kom vi igång med att skanna in, transkribera och genom EEA webbpublicera och tillgängliggöra arkivdokument ur AB C E Johanssons arkiv. Arbetet fortgick under inledningen av 2023. Även annat arkivmaterial digitiserades under året, bland annat i samband med våra arkivpedagogiska satsningar.

Nätverk och sammankomster

Arkiv Sörmlands deltar i flera olika nätverk och sammanhang. Här är ett urval av aktiviteter som vi deltog i under 2023:

- Föreningen Sveriges länsarkivariers (FSLA) webbmöten och utbildningsresa till Köpenhamn (arkivchefen)
- Arbetsgrupp för katastrofplanering och riskhantering i Arkivhuset (arkivarien)
- Svenska Arkivförbundets digitala informationsträff med SVT om programmet "Historien om Sverige" (alla)
- Föreningen Bergslagsarkivs årsmöte i Ängelsberg och seminarium om hälsobrunnar i Hasselfors-Porla (administratören och arkivarien) samt styrelsemöten (arkivarien)
- Digital användarträff för arkivförteckningsprogrammet Visual Arkiv (arkivarien)
- Webpubliceringskurs med Bravo Webb (kommunikatören)
- Möte med representanter på Eskilstuna bibliotek angående lokalanvändning (arbetsutskottet)
- Region Sörmlands inspirationsdag om att nå ut med sin kommunikation (arkivchefen, arkivarien och kommunikatören)
- Presentation med visning av ny museiutställning om Gyllenhielm-Ribbing som Eskilskällans samarbetspartner Eskilskällans vänner står bakom (alla)
- Depå- och husmöten i Arkivhuset (alla som haft möjlighet)

Riksarkivarien utsåg hösten 2021 vår arkivchef till medlem i Samarbetsrådet för enskilda arkiv. Rådet ska genom samarbete mellan Riksarkivet och den enskilda arkivsektorn främja utvecklingen av enskild arkivverksamhet och bevarande av för kulturarvet betydelsefulla enskilda arkiv i landet. Arkivchefen deltog vid de fyra möten som rådet höll 2023. Bland de frågor som diskuterades märks bland annat Nationella arkivdatabasens framtid och arkivutbildningen. I och med utgången av 2023 upphörde arkivchefens tvååriga uppdrag i rådet.

Övrig verksamhet

Styrelsens arbete

Styrelsen för Arkiv Sörmland sammanträdde totalt fyra gånger under 2023, tre gånger fysiskt i Eskilstuna och en gång digitalt. Under året diskuterade styrelsen bland annat hanteringen av företagsarkiv och framtiden för EEA.

Arbetsutskottet (ordförande, vice ordförande och arkivchef) träffades regelbundet flera gånger under året.

Arkiv Sörmland tio år

Den 4 april 2023 var det tio år sedan Arkiv Sörmland bildades. I samband med vårt årsmöte den 30 mars i Nyköping uppmärksammade vi denna tilldragelse. En buffé med wraps, bubbel, godis, frukt och kaffe stod framdukad när gästerna anlände. Framlagt fanns också våra specialbeställda kassar, läppbalsam och böcker för gästerna att förse sig med. Ett fyrtiotal personer deltog. Bland gästerna fanns

medlemmar, styrelse, samarbetspartners, personal från det gångna decenniet liksom tidigare styrelseledamöter. Ordförande Ulla-Britt Larsson gjorde en tillbakablick på åren som gått, illustrerat med ett bildspel med minnesvärda händelser och möten från åren 2013-2023.

Den 4 april firade vi även jubileet tillsammans med kollegorna i Arkivhuset där vi bjöd på specialbeställd tårta (se bilden på framsidan) och visade bildspel.

Årets Arkivpris

Årets arkivpris 2023 gick till lokalhistoriker Göran Hedin, Nyköping. Priset delades ut i samband med Arkiv Sörmlands årsmöte 30 mars. Motiveringen lydde:

*Årets Arkivpris 2023 tilldelas
Göran Hedin, Nyköping*

Göran Hedin har ett brinnande intresse för att forska och skriva om Nyköpings historia. I hans forskning har Nyköpings stadsarkiv alltid varit en viktig källa att ösa ur. Bland hans böcker finns Nyköpings högre allmänna läroverk i två delar och Nyköping under 300 år. Även läroverkseleverna i Föreningen Nyköpingspojarna (där nu också kvinnor är medlemmar) har fått sin historia skriven. Göran Hedins intresse för lokalhistoria är dessutom till stor nytta i kommunens namnberedning för nya parker och gator. Hans "Kartor kan tala" utgör ett betydelsefullt bidrag till Nyköpings gatunamnshistoria. Göran Hedin är en mycket god berättare och anlitas i olika sammanhang för att levandegöra Nyköpings historia i stort och smått.

Detta arbete vill Arkiv Sörmland uppmärksamma med utmärkelsen Årets Arkivpris 2023.

Konsultuppdrag

När Enskilda e-arkivet (EEA) bildades 2022 fick Arkiv Sörmland uppdraget att på konsultbasis administrera föreningens medlemshantering och sköta all bokföring. Under hösten 2023 lades även uppgiften att sköta lönehanteringen till som en del av uppdraget.

GDPR-arbetet

Den ständigt aktuella frågan om GDPR (hantering av personuppgifter) gavs under 2023 lite extra uppmärksamhet. Nya skrivningar på leveranskvittenser och i policydokument hoppas vi ska göra vår personuppgiftshantering mer transparent och tydlig. Arbetet fortsätter under 2024 då Riksarkivets helt nya riktlinjer för hantering av personuppgifter i enskilda arkiv blir offentliga. Dessa presenteras i samband med vårt Kulturarvsforum den 23 januari 2024.

Byte av bokföringsprogram

Våren 2023 bytte Arkiv Sörmland bokföringsprogram då det gamla programmet skulle upphöra. Med övergången följde en hel del merarbete för vår administratör, då det nya programmet led av såväl "barnsjukdomar" som rena buggar samtidigt som det inte riktigt var anpassat för den typ av verksamhet som vi bedriver. Det extra arbete som bytet innebar, krävde en omprioritering av övriga arbetsuppgifter för att så snart som möjligt ha en fungerande bokföring på plats.

Företagsfokus

Vid styrelsens möte i maj 2023 beslutades att tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att under hösten inleda arbetet med företagsfokus. Arbetsgruppen består av arkivchef Annika Bergsland och styrelsens Anna-Sophia von Celsing, Kaj Eriksson, Carl Kling Gedda (i mån av tid) och Birgitta Lundberg.

Inför gruppens inledande möte i september bistod personalen med en kartläggning av nuläget vad gäller bevarade arkiv från det sörmländska näringslivet och tidigare arkivinsatser gentemot företagen i länet. Gruppen träffades ett par gånger under hösten. Vid ett av tillfällena var även personalen med för att bidra med sina tankar inför det fortsatta fokusarbetet.

Att styrelsen valt att satsa på just företagsfokus hänger samman med att frågan om hantering av arkiv från näringslivet på olika sätt aktualiserats under de senaste åren. Det gäller alltifrån företag som inte önskar fortsätta deponera sina arkiv till verksamheter som behöver mer stöd. Att kunna nå ut med information till fler om betydelsen av att bevara sitt arkiv liksom att locka nya deponenter är andra framtidsfrågor.

Slutord

Styrelsen vill avslutningsvis framföra ett varmt tack till personalen för ett engagerat och väl genomfört arbete. Det är ni som i hög grad bär upp Arkiv Sörmland.

Ett varmt tack till våra samarbetspartners, inte minst inom Enskilda e-arkivet där samverkan oss länsarkiv emellan fördjupats under året. Samarbetet med Region Sörmland är också ovärderligt genom bra kontakter och inte minst det ekonomiska stöd som vi erhållit. Statligt stöd genom Statens kulturråd har varit en förutsättning för arbetet med e-arkivering.

Vi ser med tillförsikt på verksamheten för 2024.

Sörmland i februari 2024

Ulla-Britt-Larsson
ordförande

Anna-Sophia von Celsing,
vice ordförande

Kerstin Alksäter

Roy Anderzon

Kaj Eriksson

Karin Henriksson

Carl Kling Gedda

Birgitta Lundberg

Bilaga 1. Statistik Arkiv Sörmland 2023

Föregående år inom parentes

Förfrågningar

BM/Munktells-förfrågningar	98 st	(97 st)
Övriga förfrågningar	159 st	(140 st)
TOTALT	257 st	(237 st)

Besökare

Enskilda besökare/forskare	107 st	(60 st)
Besökare i visningar o dyl	256 st	(302 st)
TOTALT	363 st	(362 st)

Hanterade/framplockade volymer

För besvarande av inkomna BM-frågor	137 st	(202 st)
För besvarande av övriga inkomna frågor	176 st	(145 st)
För enskilda forskares räkning	356 st	(636 st)
För visningar, studiebesök m m	90 st	(89 st)
För övrigt t ex utställningar, artiklar, arkivpedagogik	ca 40 st	(ca 50 st)
Vid leveranser, förtecknande m m	ca 500 st	(ca 500 st)
TOTALT	ca 1300 st	(ca 1670 st)

Arkivleveranser

Inkomna leveranser	51 st	(45 st)
Förtecknade leveranser	28 st	(41 st)
Utleveranser	30 st	(23 at)

Eskilstuna 2024-01-12